

Raadsnota

Raadsvergadering de dato 9 november 2021
Onderwerp: programma nafase watersnoodramp

Aan de gemeenteraad,

1. Doel, Samenvatting en Advies van het raadsvoorstel

Op 14 juli 2021 zijn Valkenburg aan de Geul en omliggende gemeenten getroffen door een grote watersnoodramp. De gevolgen van deze ramp zijn voor inwoners, ondernemers, zorginstellingen, maatschappelijke instellingen, sportverenigingen, gemeente etc. enorm, zowel uit een oogpunt van geleden (financiële) schade als ook op psychosociaal vlak (totaal geleden materiële en immateriële schade 400 miljoen Euro). Daarbij is er op dit moment nog steeds sprake van de Covid-19 pandemie die ook zijn tol heeft geëist op het gebied van gezondheid, leefbaarheid en economie.

De watersnoodramp in Valkenburg aan de Geul heeft een grote impact. Tot en met september 2021 zijn we vooral bezig geweest met het redden van mens en dier, het bieden van zorg, hulp aan getroffen en het starten met het herstel. De komende maanden zijn de uitdagingen groot. Inmiddels is de nafase aangebroken.

De nafase is de fase waarin activiteiten worden ontplooid om, na een ramp of crisis, terug te keren naar een (nieuwe) "normale" situatie.

In de nafase gaat het met name om het voorkomen van meer (of nieuw) leed bij getroffen, het voorkomen van nieuwe crises en het herstellen van schade. De ontstane, veranderde situatie na de watersnoodramp en de nafase bieden de mogelijkheid om kansen in kaart te brengen en het moment aan te grijpen om deze kansen te benutten waarmee we ervoor kunnen zorgen dat onze gemeente weer zo snel mogelijk leefbaar, in economische topvorm en (waar mogelijk) ook klimaat- en toekomstbestendig wordt. Dus niet alleen op basis van het voordehand liggende principe "Build Back", maar juist "Build Back Better...".

In de nafase zijn en blijven een veelheid aan vraagstukken aan de orde, zoals zorg voor en aan getroffen, herstel, onderzoeken, verantwoordingsprocessen, informatievoorziening en schadeafhandeling. Uit landelijke ervaringen blijkt dat het lastig is om, ondanks beschikbare handreikingen, de complexe werkelijkheid van de nafase te vatten en te komen tot een effectieve aanpak daarvoor. De uitdaging is om parallel aan emoties, onzekerheden, vermoeidheid, belangen en capaciteitsuitdagingen te komen tot een gestructureerde en gedragen aanpak in en van de nafase.

Op 4 oktober 2021 is uw raad in een besloten informatiebijeenkomst op de hoogte gesteld van het opgestelde Programmaplan Nafase Watersnoodramp hetgeen een dynamisch document is en per definitie alleen maar op hoofdlijnen kan zijn. Juist omdat nu nog (van schade inventarisatie tot langdurige impact op beleid) veel onduidelijk is. Maar ook omdat de gemeentelijke organisatie tegen capaciteitsproblemen oploopt. Deze waren al aanwezig (verwezen wordt naar de presentatie door Berenschot aan de gemeenteraad d.d. 5 juli jl.), maar de druk is door de (nasleep van de) ramp alleen maar toegenomen.

Opgemerkt wordt dat deze raadsnota uitdrukkelijk alleen handelt over het programma nafase watersnoodramp en de hieraan gerelateerde benodigde middelen/formatie. Deze middelen- en formatieclaim is in beginsel tijdelijk – voor de duur van de nafase – van aard.

Een separaat traject is de organisatiescan, in opdracht van uw raad uitgevoerd door Bureau Berenschot. Deze rapportage beschrijft de structurele kwetsbaarheden en sterktes van de ambtelijke organisatie en doet daartoe aanbevelingen. Hiertoe heeft er reeds een informele raadssessie met Bureau Berenschot plaatsgevonden en zal er nog een tweede bijeenkomst plaatsvinden. Zoals reeds met u gedeeld wordt overigens ook de impact van de watersnoodramp in het rapport meegenomen. In de vergadering van december 2021 wordt uw raad een separate nota aangeboden over de conclusies en formatieclaim naar aanleiding van het rapport Berenschot.

Vanwege de duurzame inzetbaarheid van ons personeel is op sommige functies nu al extra capaciteit ingezet. Daarbij hebben wij gebruik gemaakt van de door uw raad geboden mogelijkheid tot het aanwenden van de post onvoorzien.

Voor de definitieve inrichting van de programma-organisatie en het opstarten van de verdere uitvoering en uitrol is dan ook per direct tijdelijke formatie-uitbreiding nodig en is het noodzakelijk dat uw gemeenteraad hiervoor budget vrijmaakt.

2. Situatie / Aanleiding / Probleem

Met het programma wordt gepoogd op hoofdlijnen structuur en zorgvuldigheid in de aanpak aan te brengen, zonder te beogen dat het programma volledig is.

In het programma, waarbinnen een samenspel van projecten, processen, overige activiteiten en onderwerpen gerelateerd aan de watersnoodramp worden gecoördineerd, is bijzondere aandacht voor:

- Zorg (aan)bieden aan betrokkenen
- Beheersen van (nieuwe) risico's
- In beeld brengen en afwikkelen financiële gevolgen en schademanagement voor de gemeente
- In beeld brengen en (laten) afwikkelen verzekeringskwesties
- In beeld brengen en (laten) afwikkelen overige juridische aangelegenheden
- Informeren en adviseren van de gemeenteraad en het gemeentebestuur
- Het informeren en adviseren van de inwoners en ondernemers
- Het bijdragen en meewerken aan externe onderzoeken
- Het intern evalueren van de crisisbeheersing, mono- en multidisciplinair
- Herstel schade openbaar gebied
- Herstel schade gemeentelijke eigendommen
- Herstel natuur(gebieden)
- Maken van keuzes aan de hand van de "kansenkaart"
- Prioritering reguliere werkzaamheden
- Onderzoeken en gebruik maken van bijdragenregelingen
- Daar waar geen andere opties (meer) bestaan (coördinerende) steun bieden aan inwoners en ondernemers bij contacten met derden anders dan de gemeente (zelfredzaamheid is het uitgangspunt).

Besluitvorming over het programma en de afzonderlijk benoemde programmalijnen/projecten die hieruit voortvloeien, verloopt voor zover het investeringen voor regulier herstel betreft via het reguliere proces, zodoende via het college van burgemeester en wethouders en daar waar nodig uw gemeenteraad. Voor het herstellen van zaken die als direct gevolg van de wateroverlast kapot zijn gegaan, vragen we uw raad om mandaat zodat deze zaken geen vertraging oplopen.

Belangrijke onderdelen uit het programma zijn reeds in gang gezet en moeten worden uitgevoerd. Andere onderdelen worden gezien als "kans" en de realiteitszin van de kans wordt, gedurende de looptijd van het programma en daarna, uitgewerkt tot een concreet project.

Gelet op de fasering binnen het programma is het de verwachting dat de doorlooptijd circa twee jaar bedraagt. Dit betekent nadrukkelijk niet dat hiermee alle uit het programma voortvloeiende projecten zijn afgerond. Het 'einddoel' zal in veel gevallen pas in de loop van langere tijd worden bereikt.

De voortgang en haalbaarheid van het programma is bovendien afhankelijk van factoren die buiten onze invloedssfeer liggen, zoals bijvoorbeeld de krapte op de arbeidsmarkt, levering van materialen etc.

PROGRAMMA-ONDERDELEN

Ten behoeve van de organisatie is gekozen een aantal disciplines centraal, zijnde direct in de programmagroep, te organiseren. Deze disciplines zullen in alle verschillende projecten, processen, activiteiten en onderwerpen aan de orde zijn of op enig moment komen. Gelet op de verwachte verwevenheid door het hele programma wordt dit centraal georganiseerd en gecoördineerd. Daar waar noodzakelijk wordt voor deze onderdelen opgeschaald. Het betreft de onderdelen juridisch, communicatie en financiën.

Daarnaast zijn zes programmalijnen/(deel)projecten benoemd. Uit deze programmalijnen volgen een aantal projecten (met duidelijke kop en staart). De intensiteit en looptijd van de programmalijnen/projecten verschillen onderling sterk. Per project moet een projectplan en plan van aanpak worden opgesteld met benodigde capaciteit en financiële middelen.

Het gaat om de onderstaande programmalijnen/projecten:

- *Project 1: Proces en evaluatie*
o.a.: evalueren van de crisis in relatie tot de "lerende organisatie".
- *Project 2: Sociaal Domein*
o.a.: psychosociale opvang voor gedupeerden.
- *Project 3: Fysiek Domein*
o.a.: reinigen van de riolering en het herstel van bruggen.
- *Project 4: Kanskaart*
De op 4 oktober jl. met uw raad gedeelde Kanskaart is uitdrukkelijk bedoeld om kansen visueel te maken en is derhalve reeds op diverse punten achterhaald. Deze concept-Kanskaart maakt om deze reden dan ook geen deel uit van deze nota.
In het project Kanskaart moeten de mogelijke kansen verder worden onderzocht en eventueel tot uitvoer worden gebracht.

Daarnaast worden hier ook “meekoppelkansen” voortkomend uit een propositie van Provincie Limburg, Waterschap Limburg en gemeenten in meegenomen.

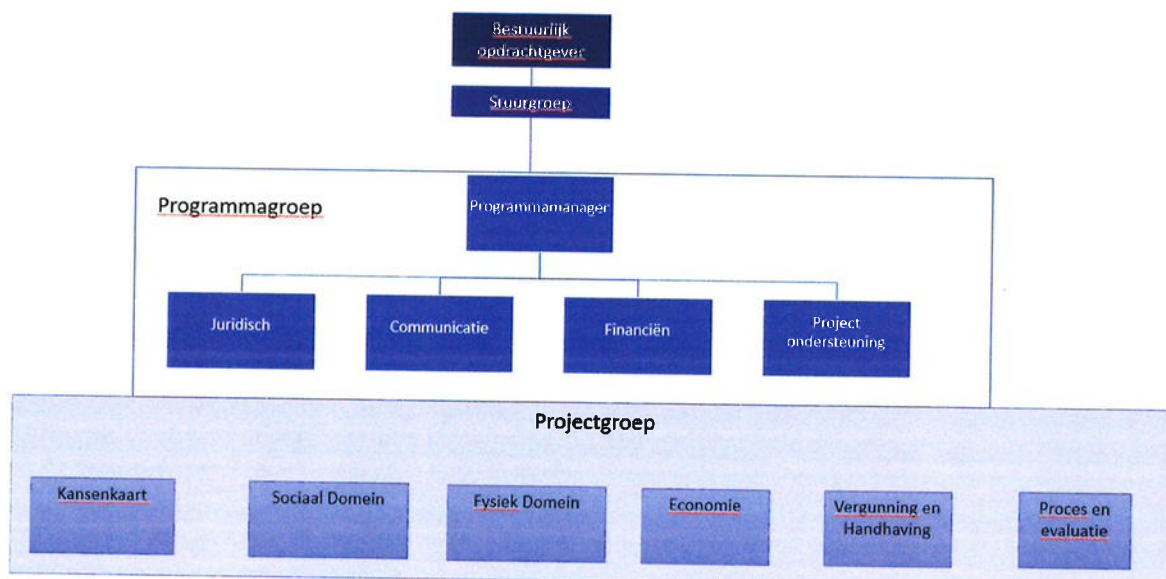
- *Project 5: Economie*
o.a.: het aantrekken van het toerisme en de economie.
- *Project 6: Vergunningen en handhaving*
Inmiddels is dit deelproject al op onderdelen gestart, zoals de heropening van de horeca en de detailhandel.

ORGANISATIESTRUCTUUR

Het programma ‘nafaseplan watersnoodramp 2021’ wordt geleid door de programmamanager. De programmamanager stuurt rechtstreeks de programmamedewerkers op de hoofdonderdelen aan. Samen vormen ze de programmagroep.

Voor de deelprojecten, gericht op het bereiken van concrete resultaten, worden projectleiders aangesteld. De projectleiders zijn verantwoordelijk voor de nadere uitwerking van de deelprojecten en de aansturing daarvan. Samen vormen ze de projectgroep. De aansturing en coördinatie van het integrale programma vindt plaats door de programmagroep.

Onderstaand het organogram van de programmastructuur:

3. Relatie met bestaand beleid

Juist nu bij de wederopbouw van onze gemeente (de nafase), ontstaat er een natuurlijk momentum (lees: een kans) om cruciale maar noodzakelijke wijzigingen ook daadwerkelijk door te voeren en zaken die eerst minder of niet bespreekbaar waren, nu actief op een agenda te plaatsen. Het gaat dan concreet om zaken of aandachtspunten die op basis van bestaand beleid of beleid op dit moment, zoals gebiedsvisies en het mobiliteitsplan, al ter discussie worden gesteld en waarop de impact van het hoogwater tegelijkertijd groot was. Dat houdt in dat er nu dus een kans ontstaat om het bij de wederopbouw anders of zelfs beter te doen. Wetende wat er de komende jaren op het vlak van gebiedsontwikkeling sowieso moet gebeuren of wat de effecten van klimaatverandering kunnen zijn. Het is dus van cruciaal belang om in de herstelfase (de wederopbouw) niet enkel te 'repareren' maar om keuzes te maken óf en hoe die reparaties gaan plaatsvinden.

Het is evident dat de uitvoering van het programma een grote impact heeft op de bedrijfsvoering van de gemeente Valkenburg aan de Geul (capaciteit, organiserend vermogen en extra werkvoorraad). In deze extreem drukke en hectische tijden is het van belang om "oog te hebben" voor ons eigen personeel. Voorkomen moet worden dat personeelsleden vanwege de hoge werkdruk en het doorlopend beschikbaar zijn, gaan uitvallen. Het is onze taak om het personeel hiervoor "te beschermen". In dit kader zijn in juli jl. reeds extra diensten ingekocht, te weten "traumaopvang na schokkende gebeurtenissen" en is ervoor gekozen om aan de bovengenoemde programmagroep een externe psycholoog toe te voegen.

4. Gewenst beleid en mogelijke opties

Op basis van de uitwerking van het programma en programmalijnen/projectplannen worden gewenst beleid en mogelijke opties/kansen op onderdelen afgewogen en wordt het college dan wel de gemeenteraad hierover geadviseerd.

5. Samenwerking

De watersnoodramp heeft veel impact gehad op een grote groep betrokkenen. Dit is van invloed op de nafase.

Doelgroepen in de nafase zijn (niet limitatief):

- Inwoners (getroffen en niet-getroffen) gemeente Valkenburg aan de Geul
- Ondernemers (getroffen en niet-getroffen) gemeente Valkenburg aan de Geul
- College van burgemeester en wethouders
- Gemeenteraad
- Eigen interne organisatie
- Vrijwillige hulpverleners
- Maatschappelijke instellingen
- Maatschappelijke- en zorginstellingen
- Media

De gemeente staat in dezen niet alleen, maar zoekt aansluiting bij verschillende geledingen (niet limitatief):

- het Rijk, waaronder tevens te verstaan de uitvoeringsorganisatie (bv. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland)
- Provincie Limburg
- Waterschap Limburg
- omliggende gemeenten
- hulpdiensten
- natuur- en beheerorganisaties
- Koninklijke Horeca Nederland
- Landelijke Land- en TuinbouwBond (LLTB)
- Midden- en kleinbedrijf (MKB)
- verzekeraars

6. Aanbestedingen

In de acute crisissituatie van de watersnoodramp zijn werkzaamheden direct gegund. Op basis van onderliggend juridisch advies zijn geen aanbestedingen gehouden omdat de herstelwerkzaamheden geen uitstel duldden en per direct moesten worden uitgevoerd in het kader van de veiligheid en herstel.

Vanaf de ingang van de nafase worden weer aanbestedingen gehouden en zijn de normale regels en procedures van toepassing.

7. Duurzaamheid

Bij de uitvoering van het programma staat duurzaamheid en klimaatbestendig voorop en bij elke vorm van herstel worden meegewogen/meegenomen.

8. Financiën

Uit een organisatie brede inventarisatie is gebleken dat voor de tijdelijke uitbreiding van de formatie en een werkbudget voor de start en uitvoering van het programma voor het jaar 2022 een bedrag van afgerond 3 miljoen Euro benodigd is (waarvan 2,5 miljoen ten behoeve van personele inhuur).

Rond de zomerperiode 2022 zal een evaluatie plaatsvinden en een doorkijk worden gemaakt naar de benodigde middelen voor het jaar 2023.

Voor een overzicht en een toelichting op de claim wordt verwezen naar de bijlagen.

Zoals toegelicht in de raadsbijeenkomst van 4 oktober jl. wordt de dekking in eerste instantie gezocht in de bijdragen van de Rijksoverheid, vanuit de WTS en de specifieke uitkering voor onze gemeente. Over de hoogte van met name deze specifieke uitkering is nog geen enkele zekerheid te geven op dit moment. Zodra hier meer informatie over bekend wordt, zullen wij uw raad hierover informeren.

Er zal een periodieke verantwoording aan de stuurgroep plaatsvinden met betrekking tot de inzet van het extra personeel voor de nafase. Dit zal gebeuren in de vorm van kwartaalrapportages waarbij o.a. gemaakte kosten en verrichte werkzaamheden inzichtelijk worden gemaakt. Deze kwartaalrapportages worden via de commissie ABA eveneens ook aan uw raad aangeboden.

9. Communicatie

Communicatie met al onze stakeholders is van groot belang voor het welslagen van het programma. Allereerst natuurlijk de communicatie met onze eigen inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Communicatie over het nafaseprogramma is direct geborgd in de programmagroep, waardoor er centrale coördinatie bestaat op alle lijnen van het programma. Dit betreft in- en externe communicatie. In het besluit vragen wij uw raad om het college te mandateren deze communicatiestrategie verder uit te werken.

10. Afwegingen en Advies

Gelet op het vorenstaande adviseren wij uw raad:

- het college mandaat/opdracht te verlenen voor de (nadere) uitwerking van het Programmaplan Nafase Watersnoodramp en de uitvoering hiervan;
- beschikbaar stellen van een programmabudget ad € 3 miljoen waaruit het college voor het jaar 2022 kan putten voor personele inhuur, nadere uitwerking en uitvoering;
- het college mandaat te verlenen voor het herstellen van zaken die als direct gevolg van de wateroverlast kapot zijn gegaan (zoals cameratoezicht, pollars etc.);
- het college opdracht te verstrekken om de communicatie over het nafaseprogramma naar burgers, bedrijven en pers verder vorm te geven;
- verantwoording over de voortgang (zowel inhoudelijk als financieel) van het college naar uw raad te laten verlopen via de raadscommissie ABA (waarbij – indien nodig – een besloten gedeelte is), het houden van regelmatige plenaire raadsinformatiebijeenkomsten en regelmatige verspreiding van raadsinformatiebulletins over wezenlijke onderwerpen/onderdelen (frequentie en onderwerpen worden afgestemd met de fractievoorzitters).

11. Bijlagen

- Overzicht formatieclaim en werkbudgetten
- Toelichting op de formatieclaim

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

mr. G.S. Reehuis
algemeen directeur/gemeentesecretaris

D.M.M.T. Prevo
burgemeester

De raad van de gemeente Valkenburg aan de Geul,

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders de dato 26 oktober 2021;

Besluit:

- Het college mandaat/opdracht te verlenen voor de (nadere) uitwerking van het Programmaplan Nafase Watersnoodramp en de uitvoering hiervan.
- Beschikbaar stellen van een programmabudget ad € 3 miljoen waaruit het college voor het jaar 2022 kan putten voor de nadere uitwerking en uitvoering.
- Het college mandaat te verlenen voor het herstellen van zaken die als direct gevolg van de wateroverlast kapot zijn gegaan (zoals cameratoezicht, pollars etc.).
- Het college opdracht te verstrekken om de communicatie over het nafaseprogramma naar burgers, bedrijven en pers verder vorm te geven.
- Verantwoording over de voortgang (zowel inhoudelijk als financieel) van het college naar uw raad te laten verlopen via de raadscommissie ABA (waarbij - indien nodig - een besloten gedeelte is), het houden van regelmatige plenaire raadsinformatiebijeenkomsten en regelmatige verspreiding van raadsinformatiebulletins over wezenlijke onderwerpen/onderdelen (frequentie en onderwerpen worden afgestemd met de fractievoorzitters).

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van 9 november 2021.

De raad voornoemd,

mr. J.W.L. Pluijmen,
griffier

D.M.M.T. Prevoo,
voorzitter

